

Steunpunt WAV

Draaischijf voor arbeidsmarktinformatie

Deeltijdarbeid

Seppe Van Gils

Maart 2004

WAV-Rapport

Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming

Interuniversitair samenwerkingsverband

E. Van Evenstraat 2 blok C – 3000 Leuven

T:32(0)16 32 32 39 F:32(0)16 32 32 40

steunpunt@wav.kuleuven.be

www.steunpuntwav.be

Deeltijdarbeid

1. Inleiding

In deze nota bespreken we kort de evolutie van het aandeel deeltijds werkende loontrekkenden in het Vlaams Gewest en besteden we aandacht aan de redenen waarom loontrekkenden deeltijds werken. In de vragenlijst van de Enquête naar Arbeidskrachten (EAK), de Belgische poot van de Europees gecoördineerde Eurostat Labour Force Survey (LFS) wordt er aan de deeltijds werkenden gevraagd wat de belangrijkste reden was om tijdens de referentieweek deeltijds te blijven werken. We bekijken deze vraag meer in detail omdat de interpretatie van de resultaten niet eenduidig is en verwarring kan oproepen. In navolging van Eurostat, de statistiekinstelling van de Europese Commissie, wordt immers vaak de opdeling gemaakt tussen vrijwillige en onvrijwillige deeltijdarbeid. We zullen echter merken dat op basis van de vraagstelling van de EAK en de LFS het niet voor alle deeltijds werkenden mogelijk is om deze opdeling te maken. De interpretatie van de cijfers kan daardoor tot foutieve conclusies leiden.

2. Evolutie van het aandeel deeltijds werkenden

Deeltijdarbeid is in de jaren negentig bijna onafgebroken gestegen. Het aandeel deeltijds werkenden onder de loontrekkenden steeg van minder dan 15% begin jaren negentig naar meer dan 20% in 2002. Deze toename heeft met verschillende factoren te maken. Zo stimuleerde de tertiaïsering van de werkgelegenheid de vraag naar deeltijdse jobs. Bovendien speelt de groeiende vraag naar deeltijdarbeid in op de behoefte en/of noodzaak van heel wat werknemers (veelal vrouwen) die werk en gezin wensen/moeten combineren. Tabel 1 toont de evolutie van het aandeel deeltijds werkenden in de groep loontrekkenden tussen 1999 en 2002. Hoewel deeltijdarbeid over de gehele periode bekeken ook bij mannen is blijven toenemen, blijft deeltijdarbeid voornamelijk een vrouwenzaak. Bijna 41,5% van de loontrekkende vrouwen werkt deeltijds, terwijl dit aandeel bij de mannen slechts 5% bedraagt.

Een andere vaststelling is dat er tussen 2000 en 2001 geen stijging van het aandeel deeltijds werkenden valt waar te nemen. In 2001 stagneert het aandeel deeltijds werkenden, om in 2002 opnieuw toe te nemen. In procentpunten is de stagnatie in 2001 voornamelijk het gevolg van een afname bij de jongeren, waar het aandeel deeltijds werkenden gedaald is van 16% in 2000 tot 14,6% in 2001.

Tabel 1. Evolutie van het aandeel loontrekkenden dat deeltijds werkt naar leeftijd (Vlaams Gewest; 1999-2002)

		1999	2000	2001	2002
		(%)	(%)	(%)	(%)
15-64 jaar	Vrouw	40,4	40,9	40,4	41,4
	Man	4,3	4,8	4,5	5,0
	Totaal	19,6	20,2	20,0	20,9
15-24 jaar	Vrouw	27,9	25,3	23,0	22,4
	Man	8,4	8,5	7,9	8,2
	Totaal	17,2	16,0	14,6	14,7
25-49 jaar	Vrouw	41,1	42,0	41,3	42,3
	Man	3,3	3,7	3,1	3,4
	Totaal	19,9	20,7	20,3	21,0
50-64 jaar	Vrouw	48,0	49,7	52,0	54,2
	Man	6,2	7,3	7,8	9,3
	Totaal	20,0	20,6	22,4	24,7

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Deze daling in relatieve termen betekent niet dat het aantal deeltijds werkenden niet verder is gestegen. Het *aantal* loontrekkenden dat voltijds werkt, is echter sterker gestegen waardoor het *aandeel* deeltijds werkenden lichtjes daalde 2001. Door de gunstige economische conjunctuur werden er nieuwe (voltijdse) jobs gecreëerd en een krappe arbeidsmarkt zorgt ervoor dat werkgevers betere arbeidsvoorwaarden (voltijdse betrekking) bieden om werknemers aan te trekken. Anno 2002 komt er echter een einde aan die daling en stijgt het aandeel deeltijds werkende loontrekkenden tussen 15 en 64 jaar opnieuw. Deze toename valt samen met de conjuncturomslag met een minder krappe arbeidsmarkt als gevolg.

3. Deeltijdarbeid naar reden

In de vragenlijst van de EAK wordt er aan de deeltijds werkenden gevraagd (vraag Q19) wat de *belangrijkste* reden is om tijdens de referentieweek deeltijds te blijven werken. Volgende antwoordmogelijkheden kunnen door de respondent worden opgegeven:

- M_ is met brugpensioenen en mag enkel deeltijds werken (1)
- M_ vindt geen voltijds werk (2)
- Een andere (deeltijdse) betrekking vult de hoofdactiviteit aan (3)
- M_ werkt in het kader van deeltijds werken/deeltijds leren (4)
- M_ kan niet voltijds werken omwille van arbeidsongeschiktheid (5)
- M_ neemt de zorg voor de eigen kinderen op zich (6)
- M_ heeft andere persoonlijke/familiale redenen (7)
- M_ wenst geen voltijdse betrekking (8)
- Andere redenen (9)

In navolging van de indeling die o.a. Eurostat gebruikt, worden de personen die antwoordmogelijkheid (2) opgeven vaak beschouwd als 'onvrijwillig deeltijds werkenden'. Diegenen die antwoordmogelijkheid (8) opgeven worden daarentegen gecatalogeerd als 'vrijwillig deeltijds werkenden'. Wie geen voltijds werk kan vinden en daarom een deeltijdse job uitoefent, geeft inderdaad expliciet aan onvrijwillig deeltijds te werken. Voor degenen die deeltijds werken en uitdrukkelijk aangeven dat ze geen voltijdse job wensen, is deeltijdarbeid duidelijk een vrijwillige keuze. Dan is er nog een grote groep die iets anders antwoordt op de vraag naar de belangrijkste reden van hun deeltijdse prestatie. Deze groep kunnen we niet zomaar indelen bij de vrijwilligen of de onvrijwilligen. Zo komt een uitgebreid onderzoek bij 1000 deeltijds werkende vrouwen tot de slotsom dat

deeltijdarbeid voor meer dan de helft van de vrouwen een 'verplichte keuze' is.¹ Ze kiezen voor deeltijdarbeid omdat ze de verantwoordelijkheid dragen voor (afhankelijke) kinderen.

De indeling die Eurostat gebruikt kan aanleiding geven tot een verkeerde interpretatie van de cijfers. Het gebeurt immers dat er in een publicatie een tabel wordt weergegeven met het aandeel *explíciet* onvrijwillig deeltijds werkenden. In dat geval is het niet correct om *alle andere* deeltijds werkenden te catalogeren onder de noemer vrijwillig deeltijds werkenden. Op basis van de vraagstelling in AEK kan immers maar over een deel van de deeltijds werkenden een uitspraak worden gedaan betreffende het al dan niet vrijwillige karakter. Een voorbeeld maakt dit duidelijk. Het aandeel vrouwen die deeltijds werken omdat geen voltijdse job kan worden gevonden is gedaald de voorbije jaren, maar het is echter niet correct om op basis van deze cijfers te concluderen dat deeltijdarbeid bij vrouwen steeds meer een vrijwillige keuze is. Om dergelijke uitspraken wel te kunnen doen, moeten we over informatie beschikken die toelaat om het (on-)vrijwillige karakter van alle deeltijds werkenden te achterhalen.

Het Steunpunt WAV hergroepeert daarom de deeltijds werkenden in vier categorieën:

1. vindt geen voltijds werk (antwoordmogelijkheid 2)
2. wenst geen voltijds werk (antwoordmogelijkheid 8)
3. combinatie arbeid en gezin / privé (antwoordmogelijkheden 6 en 7)
4. andere (antwoordmogelijkheden 1 – 3 – 4 – 5 – 9)

¹ WALSH, J. (1999). Myths and counter-myths: an analysis of part-time female employees and their orientations to work and working hours. *Work, Employment & Society*, nr. 2, jg. 13, pp. 179-203.

Tabel 2. Belangrijkste redenen die de loontrekkenden opgeven om deeltijds te werken naar geslacht, leeftijd en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2002)

(%)	Vindt geen voltijds werk	Wenst geen voltijds werk	Combinatie arbeid en gezin/privé	Andere redenen	Aandeel deeltijds werkenden onder de loontrekkenden
Totaal	11,6	11,3	57,9	19,2	20,9
Leeftijd					
15-24	35,3	n.b.	n.b.	39,7	14,7
25-49	10,4	8,6	65,8	15,2	21,0
50-64	6,5	21,9	44,9	26,7	24,7
Onderwijsniveau					
Laag	14,7	15,5	45,6	24,2	22,9
Midden	12,4	10,7	60,0	16,9	21,4
Hoog	7,5	7,8	67,3	17,3	18,7
Man	13,8	12,0	27,8	46,4	5,0
Leeftijd					
15-24	n.b.	n.b.	n.b.	63,2	8,2
25-49	n.b.	n.b.	34,1	40,3	3,2
50-64	n.b.	n.b.	31,6	46,7	9,3
Onderwijsniveau					
Laag	n.b.	n.b.	n.b.	53,3	6,1
Midden	n.b.	n.b.	34,3	41,9	4,6
Hoog	n.b.	n.b.	n.b.	42,2	4,3
Vrouw	11,3	11,2	62,5	15,0	41,4
Leeftijd					
15-24	41,7	n.b.	n.b.	29,6	22,4
25-49	9,8	8,5	68,9	12,8	42,3
50-64	n.b.	24,0	49,3	20,1	54,2
Onderwijsniveau					
Laag	14,2	16,7	51,1	18,1	54,3
Midden	12,7	10,3	63,6	13,4	43,8
Hoog	6,7	7,2	71,9	14,2	31,9

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Uit de tabel lezen we af dat ongeveer evenveel loontrekkenden deeltijds werken omdat geen voltijdse job kan worden gevonden als omdat geen voltijdse job wordt gewenst. Beide aandelen liggen ongeveer rond de 11,5%. Veruit het grootste deel van de deeltijds werkende loontrekkenden geven echter aan in dergelijke arbeidstijdregeling tewerkgesteld te zijn om gezin/privé beter met arbeid te kunnen combineren. Daarnaast behoort nog 19,2% tot de restcategorie "andere".

Naar geslacht blijkt o.a. dat vrouwen veel meer deeltijds werken omwille van de combinatie tussen gezin en arbeid/privé (62,5%) dan mannen (27,8%). Daarnaast zien we dat de deeltijds werkende mannen meer voorkomen in de restcategorie 'andere', die onder meer de antwoordmogelijkheden 'een andere voltijdse job vult de hoofdactiviteit aan' (3), 'deeltijds werken / deeltijds leren' (4), 'arbeidsongeschiktheid' (5), 'brugpensioen' (1) en de open antwoordmogelijkheid 'andere' (9) omvat. Al deze redenen worden in relatieve termen meer aangehaald door mannen dan door vrouwen.

De opdeling naar leeftijd leert dat deeltijds werkende *jongeren* in vele gevallen in een dergelijke arbeidstijdregeling zijn tewerkgesteld omdat 'geen voltijdse job kan worden gevonden' (35,3%). Daarnaast vinden we ook veel jongeren terug in de restcategorie 'andere' (39,7%). Dit aandeel ligt vooral hoog bij de mannen in deze leeftijdscategorie (63,2%). Meer dan de helft van de jongeren die we terugvinden in de restcategorie geeft 'deeltijds werken / deeltijds leren' op als reden om

deeltijds te blijven werken. In de *middelste leeftijdsgroep*, waar veel mensen een job combineren met belangrijke verantwoordelijkheden binnen het gezin, is het niet verwonderlijk dat de meerderheid van de deeltijds werkende loontrekkenden de combinatie tussen gezin/privé en arbeid opgeeft als reden om deeltijds te werken. Vooral bij de vrouwen ligt dit aandeel vrij hoog, maar liefst 68,9% van de deeltijds werkende vrouwen tussen 25 en 49 jaar geeft deze reden op om deeltijds te blijven werken. Bij de *ouderen* merken we dat, in vergelijking met andere leeftijdsgroepen, meer mensen deeltijds werken omdat ze geen voltijdse job wensen. Deeltijdarbeid wordt hier m.a.w. gebruikt om het einde van de loopbaan te 'verlichten', hetgeen ook kan worden afgeleid uit het succes van het (deeltijdse) tijdskrediet bij 50-plussers. Maar ook de combinatie tussen gezin en arbeid wordt nog relatief veel aangehaald in deze leeftijdscategorie. Voornamelijk de antwoordmogelijkheid 'andere persoonlijke/familiale redenen' (7) en veel minder 'de zorg voor eigen kinderen' (6) is hier verantwoordelijk voor.

Uit de opdeling naar onderwijsniveau blijkt dat laaggeschoolden in vergelijking met midden- en hogeschoolden vaker aangeven deeltijds te werken omdat ze 'geen voltijdse job vinden' en omdat ze 'geen voltijdse job wensen'. Daarnaast wordt door laaggeschoolden de combinatie gezin en arbeid veel minder aangehaald als reden (45,6%) dan bij midden- (60%) en hogeschoolden (67,3%).